

Rekomendācijas meža biotopu aizsardzībai

Rekomendācijas noteiktas saskaņā ar *Gaujas nacionālā parka likuma* 9.panta 3.daļas 1.apakšpunktu.

1. SKUJU KOKU MEŽS

Parasti tā ir dabiski atjaunojusies audze, kurā vismaz 80% koksnes krājas veido skujkoki. "Skujkoku mežs" ir kopējs apzīmējums vairākiem atšķirīgiem skujkoku mežu veidiem, kur pārstāvētas gan degšanai pakļautas priežu audzes, gan mitri, uguns neskarti egļu meži.

Mežos, kur lielākā bioloģiskās daudzveidības vērtību daļa ir saistīta ar egli, vispiemērotākā apsaimniekošana ir atturēšanās no mežsaimniecisko pasākumu veikšanas.

Mežos, kur lielākā bioloģiskās daudzveidības daļa ir saistīta ar priedi vai lapu kokiem un kur to vietā sāk izplatīties egle apmēros, kas apdraud bioloģiskās daudzveidības vērtības, labākā apsaimniekošana būtu daļēja egles izciršana, lai stimulētu priedi un lapu kokus. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ar egli saistītās bioloģiskā daudzveidība ir maz nozīmīga, un ja ir zināms, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas dotās bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. Atsevišķos gadījumos apsaimniekošanā jāparedz kontrolēta dedzināšana. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku (resnu nokaltušu koku - sausokni, salauztu stumbru un kritalu).

2. MISTROTS SKUJU KOKU - LAPU KOKU MEŽS

Parasti dabiski atjaunojusies skujkoku audze, kurā lapu koku piemistrojums sastāda 20-50% no krājas. "Mistrots skujkoku – lapu koku mežs" ir kopējs apzīmējums vairākiem atšķirīgiem skujkoku meža veidiem, kā arī platlapju mežu tipi, kuros ilgu laiku dominējusi egle. Te var būt gan degšanai pakļautas priežu audzes, gan mitri, uguns neskarti egļu meži. Šo mežu izcelsmes pamatā ir lielāka mēroga dabiskie traucējumi, galvenokārt vētras un meža ugunsgrēki, kam sekojusi lapu koku dabiskā sukcesija.

Mežos, kur lielākā bioloģiskās daudzveidības vērtību daļa ir saistīta ar egli, vispiemērotākā apsaimniekošana ir atturēšanās no mežsaimniecisko pasākumu veikšanas.

Mežos, kur lielākā bioloģiskās daudzveidības daļa ir saistīta ar priedi vai lapu kokiem un kur to vietā sāk izplatīties egle apmēros, kas apdraud bioloģiskās daudzveidības vērtības, labākā apsaimniekošana būtu daļēja egles izciršana, lai stimulētu priedi un lapu kokus. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ar egli saistītās bioloģiskā daudzveidība ir maz nozīmīga, un ja ir zināms, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas dotās bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. Atsevišķos gadījumos apsaimniekošanā jāparedz kontrolēta dedzināšana. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

3. PLATLAPJU MEŽS

Parasti dabiski atjaunojusies audze, kur vismaz 50% krājas veido platlapji. Dabisku piemistrojumu koku stāvā var veidot egle, bērzs, apse, kā arī baltalksnis un melnalksnis. "Platlapju mežs" ir kopējs apzīmējums virknei atšķirīgu platlapju mežu tipu gan sausās, gan vidēji mitrās vai nedaudz slapjās augsnēs.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Gadījumā, ja kāda iemesla dēļ ieviešas egle vai iepriekšējā apsaimniekošana ir veicinājusi pioniersugu (bērza, apses) izplatību, tā ka ir apdraudētas ar platlapju sugām saistītā bioloģiskā daudzveidība var daļēji izcirst pioniersugas, lai stimulētu platlapjus. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ar egli vai pioniersugām saistītā bioloģiskā daudzveidība ir maznozīmīga, un ja ir skaidrs, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. Atsevišķos gadījumos būtu vēlama ekstensīva noganīšana. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

4. APŠU MEŽS

Parasti dabiski atjaunojusies audze, kurā vismaz 50 % audzes krājas veido apse. To bieži ir skāris nozīmīgs dabisks (vējgāze, ugunsgrēks) vai, daudz biežāk, antropogēns

(kailcirte) traucējums, kam ir sekojusi dabiskā sukcesija ar lapu koku pioniersugām. "Apšu mežs" ir kopējs apzīmējums vairākiem atšķirīgiem skujkoku un platlapju mežu tipiem.

Vairumā gadījumu labākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Gadījumā, ja kāda iemesla dēļ ieviešas egle un tas apdraud ar lapu kokiem saistīto bioloģisko daudzveidību egli vai daļēji izcirst, lai stimulētu lapu kokus. Līdzīgā veidā, ja ir apdraudētas ar platlapjiem saistītā bioloģiskā daudzveidība, paredz daļēja egles vai lapu koku pioniersugu izciršana. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ar egli (vai pioniersugām) saistītā bioloģiskā daudzveidība ir maznozīmīga, un ja ir skaidrs, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

5. SLAPJŠ MELNALKŠŅU MEŽS

Dabiski atjaunojusies, auglīga, vai vidēji auglīga, daļēji pastāvīgi applūstoša, sugām mēreni bagāta lapu koku audze uz pārmitrām kūdras augsnēm, kas nepārpurvojas. Koku stāvu parasti dominē melnalksnis, bet piemistrojumu veido āra bērzs un pūkainais bērzs, osis un egle. "Slapjš melnalkšņu mežs" ir kopīgs apzīmējums vairākiem atšķirīgiem melnalkšņu staignāju veidiem, kas sastopami upju un ezeru palienēs, gruntsūdeņu izplūdes vietās (gan vietās ar stāvošu ūdeni, gan ar virszemes noteci) un laiku pa laikam applūstošās vietās, kur sastopami tekoši pazemes ūdeņi. Gruntsūdeņi ir caurplūstoši vai tikai pieplūstoši, bez noteces.

Vairumā gadījumu labākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Lai saglabātu mitru mikroklimatu MAB, veicot kailcirtes apkārtējās platībās, gar tā malu vajadzētu atstāt 30m platu aizsargjoslu. Ja nosusināšanas dēļ sākusi ieviesties egle tādā apmērā, ka apdraud bioloģisko daudzveidību, jāparedz daļēja egles izciršana. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ir skaidrs, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Nosusināšanas rezultātā šis MAB iet bojā.

6. EGLU UN MISTROTS SLAPJŠ EGLU MEŽS

Dabiski atjaunojusies egļu, egļu - priežu vai mistrota skujkoku – lapu koku mežaudze pārmitrās augsnēs. Koku stāvā parasti dominē egle. Piemistrojumu parasti veido priede, bērzs, bagātākās vietās melnalksnis, retos gadījumos var būt sastopami atsevišķi oši.

Vislabākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Lai saglabātu mikroklimatu MAB, veicot kailcirti tuvējās platībās, gar tā malu vajadzētu atstāt 20-40 m platu aizsargjoslu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Nosusināšanas rezultātā šis MAB iet bojā.

7. SLAPJŠ PRIEŽU UN BĒRZU MEŽS

Dabiski atjaunojusies priežu vai bērzu mežaudze barības vielām nabadzīgās reizēm arī vidēji bagātās, pārmitrās kūdras vai minerālaugsnēs, ko raksturo nenozīmīga antropogēnā ietekme. Biotops apzīmē ar mežu apauguša degšanai pakļautu sūnu vai pārejas purva fāzi. Egle parasti veido mazāk kā 50% audzes krājas.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Mežos, kur egle sāk ieviesties apmēros, kas apdraud bioloģisko daudzveidību, labākā apsaimniekošana būtu daļēja egles izciršana, lai stimulētu priedi (un bērzu). Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ar egli saistītā bioloģiskā daudzveidība ir maznozīmīga, un ja ir zināms, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. Atsevišķos gadījumos var izmantot kontrolētu dedzināšanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

8. SLAPJŠ PLATLAPJU MEŽS

Dabiski atjaunojušās, auglīgas, karbonātiskas, sugām ļoti bagātas, regulāri applūstošas un pastāvīgi slapjas ēnainas, no degšanas pasargātas lapu koku audzes uz seklas un pārmitras kūdras vai slapjas (glejotas) minerālaugsnes. "Slapjš platlapju mežs" ir kopīgs apzīmējums diviem dažādiem platlapju mežu biotopiem, ieskaitot uz laiku applūstošus

alkšņu/ošu slapjos mežus barības vielām bagātās augsnēs virs tekošiem gruntsūdeņiem, kā arī ošu mežus slapjās aluviālās augsnēs.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Lai saglabātu mitru mikroklimatu MAB, veicot kailcirti tuvākajās platībās, gar tā malu vajadzētu atstāt 20-40 m platu aizsargjoslu. Ja nosusināšanas dēļ sākusī ieviesties egļu tādā apmērā, ka apdraud bioloģisko daudzveidību, jāparedz daļēja egļu izciršana. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ir skaidrs, ka šādā veidā varētu vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Nosusināšanas rezultātā šis biotops aiziet bojā.

9. GRAVAS MEŽS

“Gravu meži” ir kopīgs apzīmējums parastajiem iepriekš aprakstītajiem MAB un upju ieleju baltalksnājiem, kas aug gravā vai ielejā, un kuras platums pārsniedz 10 m un dziļums 5 m. Ūdensteces platums, ja tāda ir, nepārsniedz 15 m.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Ja tuvākā apkārtnē tiek veiktas kailcirtes un grava ir maza, lai saglabātu mikroklimatu, gar tās malu jāatstāj 20-40 m plata aizsargjosla. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Nosusināšana iznīcina šo MAB.

10. NOGĀZES MEŽS

“Nogāžu meži” ir kopīgs apzīmējums parastajiem iepriekš aprakstītajiem MAB, kas aug uz nogāzes, kuras augstums ir lielāks par 10 m. Ūdensteces platums, ja tāda ir, pārsniedz 15 m.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Gadījumos, kad ziemeļu nogāzē kailcirte ir paredzēta zemāk par MAB, gar tās pakāji jāatstāj 20-40 m plata aizsargjosla, lai saglabātu mitru mikroklimatu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

11. KRASTMALAS MEŽS

“Krustmalas meži” ir kopīgs apzīmējums parastajiem iepriekš aprakstītajiem MAB un upju ieleju baltalksnājiem, ko veido bieži vien auglīga, dažādiem mežiem klāta krastmalas josla pie upēm, ūdenstecēm un ezeriem, kas pakļauta vēja, ledus, saules ietekme un dažos gadījumos periodiskai applūšanai.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Ja ūdens līmeņa regulēšanas dēļ ieviesusies egļu tādā apmērā, ka tas apdraud bioloģisko daudzveidību, jāparedz daļēja egļu izciršana. Šāds apsaimniekošanas veids ir attaisnojams, ja ir skaidrs, ka šādi iespējams vislabāk nodrošināt visu dabas bioloģiskās daudzveidības pastāvēšanu nākotnē. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Ar nosusināšanu iznīcina šī MAB bioloģisko daudzveidību.

12. AVOTAINS MEŽS

Nevienādi saglabājusies meža audze vai tās fragments, ko ilgstoši ietekmējis (auksts) avots vai spēcīga gruntsūdens izplūde. Šādas vietas var atrasties ļoti dažādos meža tipos.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. Lai saglabātu mikroklimatu MAB, veicot kailcirti apkārtējās platībās, gar tā malu vajadzētu atstāt 20-40 m platu aizsargjoslu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Ar nosusināšanu iznīcina šī MAB bioloģisko daudzveidību.

13. KAĻĶAINS SKUJKOKU MEŽS

Dabiski atjaunojusies skujkoku vai mistrota meža audze kaļķiem bagātās augsnēs vai uz kaļķa bagātiem pamatiežiem. Parasti tas ir lekns, optimālas biežības mežs. Augsne sausa, vidēji mitra vai slapja. Šis MAB nav attiecināms uz atklātiem zāļu purviem un pļāvām un slapjajiem mežiem.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

14. KAĻĶAINS ZĀĻU PURVS VAI PĻAVA

Retām kaļķofilām sugām bagāts vai diezgan bagāts atklāts zāļu purvs vai kaļķaina pļava mežā. Šī veida MAB ir reti sastopami un parasti aizņem diezgan nelielu platību.

Ja biotops sāk aizaugt kokiem un krūmiem, jāapsver to izciršana. Lai saglabātu kaļķainas pļavas un to bioloģisko daudzveidību, tām nepieciešama noganīšana. Ar nosusināšanu iznīcina šī MAB bioloģisko daudzveidību.

15. PURVA UN MEŽA MOZAĪKA

MAB novērtē kā "Purva un meža mozaīka" gadījumos, kad ir grūti nošķirt mežu no purva un vieglāk aplūkot tos kopā.

Vairumā gadījumu vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

Ar nosusināšanu iznīcina šo MAB.

16. DEDZIS MEŽS

Pāraugusi vai pieaugusi skujkoku vai mistrota skujkoku – lapu koku meža audze, kas ir nesen (pēdējo desmit gadu laikā) degusi un kokiem ir kāda uguns rētas un/vai daudz degušas koksnes. Mežs ir spējis pēc ugunsgrēka attīstīties mākslīgi neizmainītos vai nenozīmīgi izmainītos apstākļos.

Vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku. Atsevišķos gadījumos, kad apdegusī koksne būs pilnīgi sadalījusies, šis MAB var dabiski izzust.

17. BIOLOĢISKI NOZĪMĪGA BEBRAINE

Pieaugusi vai gandrīz pieaugusi meža audze, ar dažādu sastāvu un attīstību, ko būtiski ietekmē bebru darbības izraisīta applūšana, un kurā ir daudz dažādu kritalu un koksnes atlieku.

Vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.

18. BIOLOĢISKI NOZĪMĪGS KOKS (BIOKOKS)

Biokoks ir koks, kas ir pietiekoši resns, lai atsevišķi vai kopā ar vēl līdzīgiem kokiem sniegtu patvērumu dzīvotspējīgām biotopu speciālistu sugu populācijām.

Atsevišķi augoši koki, kas ir radušies klajumā, un gan kokam, gan tanī mītošajām biotopu speciālistu sugām ir nepieciešama saules gaisma. Lai saglabātu biokoka nodrošināto bioloģisko daudzveidību, ap to izcērt citus kokus un krūmus rādiusā, kas par 2m pārsniedz vistālāk izvirzītos zarus. Pieredze rāda, ka daudzos gadījumos ozoli strauji kalst un iet bojā, ja tiek veiktas straujas gaismas izmaiņas, no stīpra apēnojuma uz atklātu saules gaismu, piemēram, atstājot kailcirtēs atsevišķus ozolus. Šajos gadījumos ap koku būtu jāizcērt koki un krūmi kā aprakstīts iepriekš, taču aiz izcirstās joslas jā saglabā buferjosla. Vairumā gadījumu biežā mežā uzauguša biokoka tuvumā neko neizcērt un neizvāc. Atsevišķos gadījumos, it īpaši tad, ja ozols agrāk ir audzis klajumā, iespējama situācija, kad apkārtējā audze ir ievērojami augstāka par ozola vainagu, tādēļ pietiekami labu gaismas apstākļu nodrošināšanai jāizcērt koki nedaudz plašākā apkārtnē.

19. VĒJGĀZES MEŽS

Pieaugusi vai gandrīz pieaugusi meža audze, ar dažādu satāvu un attīstību, ko būtiski ietekmējusi vējgāze, un kur ļoti daudz dažādu veidu un izmēru kritalu un koksnes atlieku.

Vispiemērotākā apsaimniekošana ir neveikt nekādu apsaimniekošanu. No audzes nedrīkst izvākt nevienu liela izmēra koksnes atlieku.